

Voortgangsverslag

A-12.0424, Puiflijk, Meerstraat 9,
Definitief Onderzoek

Projectnaam:	Puiflijk, Meerstraat 9, Definitief Onderzoek
Projectnummer:	A-12.0424
Onderzoeksmeldingsnummer:	54928
Auteur:	drs. J. de Winter
Datum:	14 januari 2013

Inhoud

1. Inleiding

- 1.1. Aanleiding voor het onderzoek
- 1.2. Administratieve gegevens
- 1.3. Ligging onderzoeksgebied
- 1.4. Archeologische achtergrond
- 1.5. Doel van het onderzoek en vraagstelling van het pve
- 1.6. Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze

2. Voorlopige resultaten veldwerk

- 2.1. Sporen en structuren
- 2.2. Vondsten en monsters

3. Waardering en advies

- 3.1. Waardering
- 3.2. Advies

4. Literatuur

Bijlagen

Bijlage 1	Locatiekaart
Bijlage 2	Uitsnede van de archeologische waarden- beleidskaart gemeente Druten
Bijlage 3	Alle sporenkaart
Bijlage 4	Periodenkaart
Bijlage 5	Hoogtekaart

1. Inleiding

1.1. Aanleiding voor het onderzoek

BAAC BV heeft tussen 17 december en 20 december 2012 in opdracht van dhr. G. Bull en de gemeente Druten een archeologische opgraving uitgevoerd in het plangebied Meerstraat 9. Tijdens het onderzoek zijn in totaal 4 opgravingsputten met een totale oppervlakte van 725 m² onderzocht. De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de voorgenomen realisatie van nieuwbouw in het plangebied.

In verband met de in het PvE opgenomen mogelijkheid om afhankelijk van de resultaten 400 m² in te zetten is voorliggend voortgangsverslag opgesteld. Vanwege de grote hoeveelheid sporen en vondsten uit diverse perioden kon in het veld geen goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over waar de extra vierkante meters in gezet dienden te worden. Om die reden is gekozen om middels een voortgangsverslag een aanbeveling te doen over de uitbreiding van het opgravingsvlak.

Het uitgevoerde onderzoek is het vervolg op een IVO-p dat in 2010 door Becker & Van de Graaf bv is uitgevoerd.¹ Tijdens dit onderzoek is conform het PvE² één proefsleuf aangelegd van 150 m². Hiermee is slechts 1% van het gehele plangebied onderzocht. Hierdoor is eerder sprake van een steekproef dan van een IVO-p waarbij gebruikelijk 5-10% van het plangebied wordt onderzocht (conform KNA 3.2). In de proefsleuf zijn verschillende sporen aangetroffen waaronder enkele kuilen en een greppel uit de middeleeuwen. Het aangetroffen aardewerk bij de aanleg van het vlak en uit de sporen wijst op gebruik van het terrein in de ijzertijd en middeleeuwen. De onderzoekers konden vanwege de beperkte dekkingsgraad van het proefsleuvenonderzoek geen waardering voor het gehele terrein geven. De aanbeveling was dan ook om elders in het gebied aanvullend onderzoek uit te laten voeren ten einde vast te kunnen stellen of sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

1.2. Administratieve gegevens

Provincie:	Gelderland
Gemeente:	Druten
Plaats:	Puiflijk
Toponiem:	Meerstraat 9
Startdatum veldwerk:	17 december 2012
Einddatum veldwerk:	20 december 2012
BAAC projectnummer:	A-12.0424
Coördinaten:	X1: 168.782, Y1: 432.021 X2: 168.784, Y2: 432.025 X3: 168.816, Y3: 431.983 X4: 168.822, Y4: 431.870
Oppervlakte plangebied:	1,36 ha
Oppervlakte onderzoeksgebied:	800 m ² (+ 400 m ² extra)
Onderzoeksmeldingsnummer:	54928
Onderzoeksnummer:	Nog onbekend
Soort onderzoek:	Definitief Onderzoek
Opdrachtgever:	dhr. G. Bull (75%) en de gemeente Druten (25%)
Contactpersoon:	dhr. R. Isarin en dhr. L. Nieboer
Bevoegde Overheid:	Gemeente Druten
Contactpersoon:	drs. P. Franzen (regioarcheoloog)
Uitvoerder:	BAAC bv Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's-Hertogenbosch 073-6136219
Projectleider BAAC bv:	drs. J. de Winter
Bewaarplaats documentatie en vondsten:	Momenteel op het BAAC-kantoor te 's-Hertogenbosch; deze worden te zijner tijd overgedragen aan het provinciaal depot bodemvondsten

¹ Corver & Nales 2010.

² Hessing & Weerheijm 2010.

1.3. Ligging onderzoeksgebied

Het plangebied ligt op het achterterrein van het pand aan de Meerstraat 9 en aan de reeds nieuw aangelegde straat Tabaksveld aan de westzijde van het gebied (zie bijlage 1³). De oppervlakte van het plangebied bedraagt 1,36 ha. Het plangebied is deels in gebruik als boomkwekerij en deels als grasland.

1.4. Archeologische achtergrond

In de gemeente Druten dateren de oudste vondsten en bewoningssporen uit de vroege prehistorie. In de Romeinse tijd wordt het gebied belangrijk als achterland van Nijmegen. Pas in de middeleeuwen worden de kerkdorpen die nu tot de gemeente Druten (Afferden, Deest, Druten, Horssen en Puiflijk) behoren gesticht.⁴

De gemeente Druten heeft een korte historie op het gebied van archeologisch onderzoek. In de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn een Romeins vrachtschip en een villaterrein opgegraven. De laatste jaren wordt steeds vaker archeologisch onderzoek uitgevoerd.⁵ In ArchisII zijn waarnemingen met betrekking tot archeologische sporen en vondsten opgenomen. Deze waarnemingen komen terug in de archeologische verwachtingskaart die voor de gemeente Druten is opgesteld. Omdat tijdens voorliggend onderzoek sporen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen zijn gevonden, wordt hier alleen op de waarnemingen uit deze perioden ingegaan.

In totaal zijn 67 meldingen gedaan die betrekking hebben op vondstmateriaal uit de ijzertijd. Echter, opgegraven en gedocumenteerde nederzettingen ontbreken in de gemeente Druten.⁶ Ook vondsten uit de Romeinse tijd zijn talrijk, 87 waarnemingen staan in Archis geregistreerd. Er zijn 30 Romeinse vindplaatsen bekend, waarvan alleen het vrachtschip en de villa van Klepperhei zijn opgegraven. De nederzettingsterreinen zijn niet onderzocht. Uit de vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.) zijn circa 35 waarnemingen gedaan. Uit een bodemkartering van Modderman in de jaren vijftig van de twintigste eeuw is naar voren gekomen dat de dorpen Puiflijk en Horssen in de vijfde tot achtste eeuw ontstaan zijn.⁷ Tijdens later onderzoek zijn vondsten gedaan die dit beeld bevestigen. Archeologische bewoningssporen ontbreken echter. De andere dorpen zijn volgens Modderman pas later ontstaan, tussen de achtste en tiende eeuw. In de late middeleeuwen (1050-1500 na Chr.) worden de dorpen voor het eerst vermeld; Puiflijk in 1176 na Chr. Op circa 200 m ten noordoosten van het plangebied lag de kerk van Puiflijk. Van deze kerk resteert alleen nog de middeleeuwse toren (eerste helft van de vijftiende eeuw). Tijdens archeologisch onderzoek is achterhaald dat de kerk een voorganger had die dateert uit de elfde eeuw. In deze periode wordt een rechthoekige zaalkerk met een versmald koor gebouwd, opgetrokken uit kolenzandsteen en later tufsteen als herstellmateriaal.⁸

Er zijn 48 vondstmeldingen in Archis geregistreerd die toe te wijzen zijn aan aardewerk en andere voorwerpen uit het dagelijkse leven. Daarnaast zijn uit deze periode met name (delen van) middeleeuwse gebouwen aangetroffen zoals fundamenten van kerken, kloosters en kapellen. Van middeleeuwse woonhuizen in dorpskernen is nog weinig bekend.⁹

Door het ontbreken van een goede wetenschappelijke synthese en evaluatie van het tot nog toe uitgevoerde onderzoek, kan bij het schrijven van de gemeentegeschiedenis te weinig gebruik worden gemaakt van de resultaten van het archeologisch onderzoek.¹⁰ Het beeld dat ontstaat is dat - ondanks de bereidwilligheid van gemeente, ROB en provincie en de grote toewijding van amateur-archeologen - *ad hoc* waarnemingen tot begin jaren negentig van de vorige eeuw domineerden. In de jaren daarna heeft de archeologie zich echter ontwikkeld tot een participant in het ruimtelijke planvormingsproces. Dat wil zeggen dat archeologische waarden van meet af moeten worden meegewogen in de afwegingen over de invulling van de ruimte. Het is echter noodzakelijk om de verhoogde inspanningen op het terrein van de

³ Bijlage 1 is voor het concept van dit voortgangsverslag overgenomen uit het PvE; Hessing & Deunhouwer 2012, Kaart 1.

⁴ Van den Berg & Klerks 2007, 6.

⁵ Van den Berg & Klerks 2007, 22.

⁶ Van den Berg & Klerks 2007, 28.

⁷ Van den Berg & Klerks 2007, 31.

⁸ http://www.dbnl.org/tekst/schu211land02_01/schu211land02_01_0006.php

⁹ Van den Berg & Klerks 2007, 33.

¹⁰ Van den Berg & Klerks 2007, 35.

archeologische monumentenzorg op gemeentelijk niveau zodanig te organiseren dat de resultaten ook daadwerkelijk nieuwe kennis opleveren over de bewoningsgeschiedenis. Door goed voorbereide archeologische onderzoeken, die zijn ingebed in een breder onderzoekskader, wordt voorkomen dat het beeld wordt bepaald door noodbergingen, begeleidingen en kleinschalige waarnemingen'.¹¹

In de rapportage van de archeologische waarden- en beleidskaart van de gemeente Druten zijn onderzoeksthema's benoemd met daarbij primaire en secundaire aandachtspunten.¹² De voor dit onderzoek van toepassing zijnde aandachtspunten zijn de volgende:

- Zoeken naar en analyseren van de relatie tussen de grafvelden en de nederzettingen, met name uit de IJzertijd en de Romeinse tijd;
- Analyseren en toetsen van de verwachting voor bewoning op de stroomgordels en duinen uit het Pleistoceen (nu alleen bekend en onderzocht rondom Deest);
- Nader onderzoek naar de vroegste bewoningsfasen van de kernen van de kerkdorpen Afferden, Puiflijk, Deest, Horssen en Druten en eventueel voorstellen formuleren voor het opnemen of uitbreiden van deze terreinen op de provinciale archeologische monumentenkaart (AMK);
- Onderzoeken naar de oorzaak van de verschillen in locatiekeuze in de late prehistorie en Vroege Middeleeuwen.
- In kaart brengen van locatie, aard, omvang en kwaliteit van eventuele archeologische vindplaatsen in het uitgestrekte en redelijk ongerepte zuidwest-kwadrant;
- De materiële cultuur (archeologische vondsten) als afspiegeling van de sociale differentiatie (bijv. verschil in status, macht).

Het plangebied is gelegen op een rivierduin. Rivierduinen zijn goede plaatsen voor bewoning en landbouw en hebben dan ook een hoge archeologische verwachting (bijlage 2; in oranje de terreinen van 'archeologische waarde'; in donkergeel de terreinen met een hoge archeologische verwachting; in wit de terreinen zonder archeologische verwachting; de rode omlijning geeft het plangebied aan; in blauw de werkputten).

Het plangebied bevindt zich op het zuidelijk deel van een terrein van 'archeologische waarde'. Dit houdt in dat op deze terreinen absolute zekerheid bestaat dat in de bodem archeologie voorkomt.¹³ De betreffende locaties zijn bovendien als 'archeologisch waardevol' gekarakteriseerd.

De bijbehorende maatregelen die bij een terrein van 'archeologische waarde' horen, zijn terug te vinden in de archeologische waarden- en beleidskaart van de gemeente Druten in paragraaf 8.3.¹⁴ Hierin is een Doeleindenomschrijving opgenomen: 'De op de kaart voor terrein van archeologische waarde aangewezen terreinen zijn, naast andere bestemmingen, mede bestemd voor de bescherming van archeologische waarden'. Onder bebouwingsvoorschrift nr. 3 staat: 'Bouwwerken ten behoeve van de andere, voor deze gronden geldende bestemmingen zijn op deze gronden slechts toelaatbaar, indien daarvoor vrijstelling door burgemeester en wethouders is verleend. Vrijstelling wordt verleend, indien mede op basis van aanvullend en/of definitief archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad'.

1.5. Doel van het onderzoek en vraagstelling van het pve

In het plangebied is een opgraving door middel van vier werkputten uitgevoerd. Doel van de archeologische opgraving is de in het plangebied aanwezige behoudenswaardige archeologische resten zo volledig mogelijk te onderzoeken om de wetenschappelijke informatiewaarde van de vindplaats(en) zo goed mogelijk veilig te stellen.¹⁵ De resultaten van dit onderzoek zullen worden verwoord in een rapport, met het oog op behoud ex-situ van de vindplaats. Doel van het onderzoek is documentatie ex situ, teneinde na afloop van het onderzoek het plangebied te kunnen vrij geven door de gemeente Druten voor het aspect archeologie, waarna de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied doorgang kan vinden. Tijdens de uitvoering van deze opgraving is circa 800 m² van het terrein gedocumenteerd, wat

¹¹ Van den Berg & Klerks 2007, 35.

¹² Van den Berg & Klerks 2007, 36-37.

¹³ Van den Berg & Klerks 2007.

¹⁴ Van den Berg & Klerks 2007, 47-50.

¹⁵ Deunhouwer & Hessing 2012, 9.

neerkomt op een dekkingsgraad van 9%. Op dit moment is dus 91% van de vindplaats nog niet gedocumenteerd. Daarmee staat ter discussie of hier wel sprake kan zijn van *ex situ* behoud.

Voor het uitgevoerde onderzoek heeft Vestigia bv een Programma van Eisen (PvE) opgesteld waarin de volgende algemene onderzoeksvragen zijn geformuleerd¹⁶:

- 1 Wat is de aard (complextype) en ruimtelijke omvang van de bij het inventariserend en waarderend veldonderzoek aangetroffen archeologische resten? Strekt de vindplaats zich ook buiten het plangebied uit?
- 2 Is er sprake van één of meerdere vindplaatsen/ complextypen?
- 3 Wat kan bij benadering worden gezegd over de bewonings- of gebruikperiode van de vindplaats(en)?
- 4 Bestaan er aanwijzingen voor een chronologische fasering binnen de onderscheiden complexen of complextypen? Zijn er aanwijzingen voor stratigrafisch gescheiden niveaus (in horizontale of verticale zin)?
- 5 Wat kan bij benadering worden gezegd over de activiteiten die ten tijde van het in gebruik zijn van de locatie(s) in het gebied zijn uitgevoerd?
- 6 Hoe sluiten de resultaten van het onderzoek aan op de gespecificeerde archeologische verwachting zoals die op basis van het vooronderzoek eerder voor het plangebied is geformuleerd? Dient deze verwachting te worden bijgesteld en zo ja, in hoeverre is dit van toepassing op de bredere omgeving van het plangebied?

1.6. Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze

Tussen 17 en 20 december 2012 is door BAAC bv een opgraving uitgevoerd in het plangebied Meerstraat 9. In deze periode is nog geen gebruik gemaakt van de uitbreiding van 400 m² en zijn in verband met het nog te accorderen meerwerk een vijftal, en mogelijk een zestal, waterputten niet onderzocht. Het veldteam bestond uit M. Aarts, T. Beukelaar, M.C. Brouwer, M. van de Glind, M. Gouriye, M. Kalshoven, P. Kimenai, M. Mostert en J. de Winter.

Omdat tijdens het IVO-p, bestaande uit één proefsleuf met een dekkingsgraad van 1%, geen goede waardering van het terrein kon worden gegeven, was er geen goed inzicht in de mogelijk aan te treffen archeologie in het plangebied. In voorliggend onderzoek is een viertal werkputten aangelegd met een oppervlakte van 725 m². De vier werkputten liggen verspreid over het plangebied en hebben een dekkingsgraad van 9%. Pas na de aanleg van de vier werkputten is beter inzicht verkregen in de aanwezigheid van archeologische sporen en vondsten op het terrein. Hieruit bleek dat sporen en vondsten uit verschillende perioden in het gehele plangebied voorkomen (zie hoofdstuk 2). In het PvE is opgenomen dat afhankelijk van de onderzoeksresultaten met 400 m² uitgebreid mocht worden. Hierover is in het veld overleg gepleegd.

Op dinsdag 18 december heeft in aanwezigheid van G. Bull (opdrachtgever), L. Nieboer (opdrachtgever), P. Franzen (bevoegde overheid/regioarcheoloog), R. Isarin (adviseur Bull), L. Tebbens (projectbegeleider BAAC bv) en J. de Winter (projectleider archeologie BAAC bv) een overleg plaatsgevonden in verband met de uitbreiding van het opgravingsvlak. Aangezien het veldwerk op dat moment in volle gang was, de laatste werkput nog aangelegd diende te worden en in alle werkputten een grote hoeveelheid sporen en vondsten aanwezig was waarbij sporen nog gecoupeerd moesten worden voor meer inzicht in de archeologie op het terrein, kon geen goede onderbouwde beslissing genomen worden over de inzet van de extra vierkante meters. Hierop is besloten in de loop van woensdag 19 december 2012, wanneer sporen gedocumenteerd waren en vondstmateriaal uit deze sporen verzameld en globaal bekeken waren, een beslissing te nemen.

Op woensdag 19 december is BAAC bv tot de conclusie gekomen dat gezien de hoeveelheid sporen en vondsten in het plangebied archeologisch gezien het gehele plangebied in aanmerking komt voor bescherming door behoud *in-situ* dan wel behoud *ex-situ*. Omdat ook toen nog geen verdere onderbouwde uitspraken met betrekking tot een (beperkte) uitbreiding gedaan konden worden, door de aanwezigheid van de vele sporen die veel tijd vergden om te documenteren en de grote hoeveelheden vondstmateriaal dat op dat moment nog gewassen moest worden, is een voorstel gedaan om aan het

---

¹⁶ Deunhouwer & Hessing 2012.

einde van het veldwerk een voortgangsverslag te schrijven. In de tussentijd zijn de vondsten gewassen en is een alle-sporenkaart gemaakt.

Tijdens de voorlopige uitwerking is met name het aardewerk middels een quickscan door specialisten bekeken.

Het veldwerk is conform PvE uitgevoerd. De locatie van de 400 extra vierkante meters die kunnen worden ingezet naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek dienen, op basis van dit voortgangsverslag, nog te worden vastgesteld.

Tijdens het veldwerk zijn in ieder geval vijf, en mogelijk zes, waterputten aangesneden waarvan reeds één waterput is onderzocht. Gezien de resultaten van het onderzoek heeft *in-situ* behoud van de vier of vijf waterputten de voorkeur. Dit dient op een later moment nog besloten te worden. Indien een opgraving van het terrein aan de orde is, dan ontstaat meerwerk ten opzichte van de offerte, en dienen de waterputten alsnog opgegraven te worden.

2. Voorlopige resultaten veldwerk

2.1. Sporen en structuren

In de werkputten 1 tot en met 4 bevinden zich in totaal 165 sporen (bijlage 3; tabel 1). Na aftrek van recente en natuurlijke verstoringen blijven nog 140 archeologische sporen over. Hieronder bevinden zich onder andere paalkuilen, kuilen, hutkommen en waterputten uit verschillende perioden. Vanwege de beperkte omvang van het onderzoek is tot dusver geen mogelijkheid geweest structuren vast te stellen.

Tabel 1 Aard spoor naar aantal.

aard spoor	aantal
greppel	4
hutkom	4
kuil	22
boomkuil	1
zandwinning	5
natuurlijk	22
ophogingslaag	11
paalkuil	86
recente verstoring	3
waterkuil	1
waterput	6
Totaal	165

Zoals het zich nu laat aanzien bevinden zich in werkput 2 en 4 delen van bouwplattegronden. In werkput 4 kunnen enkele rijen paalkuilen met verschillende oriëntaties worden gezien. Door de beperkte omvang van de put kan echter nog geen duidelijk inzicht in een eventuele plattegrond worden verkregen.

De sporen van werkput 1 kunnen aan de hand van het aardewerk gedateerd worden in de late prehistorie (ijzertijd) en in de vroege en volle middeleeuwen (bijlage 4). Enkele sporen dateren uit de Romeinse tijd. In werkput 2 worden de sporen met name in de volle middeleeuwen gedateerd; enkele sporen dateren uit de prehistorie en uit Romeinse tijd. Van de vier hutkommen zijn er drie aan de volle middeleeuwen toe te wijzen en één hutkom aan de Romeinse tijd. In eerste instantie worden de waterputten globaal tot de middeleeuwen gerekend. Pas bij het verder onderzoeken van de waterput kan een meer nauwkeurige datering gegeven worden.

In werkput 3 zijn enkele archeologisch relevante sporen blootgelegd. Een deel van het vlak is verstoord door zandwinning in de twintigste eeuw. Het gaat om een waterput met uitgeholde boomstam uit de volle middeleeuwen en enkele kuilen waarin ofwel, prehistorisch, ofwel Romeins ofwel middeleeuws aardewerk werd aangetroffen. In de waterput werd aardewerk, grote stukken natuursteen en bouwkeramiek gevonden. Onderin de waterput binnen het restant van de uitgeholde boomstam werden een schedel van een koe en een schedel van een kalf aangetroffen.

De sporen in werkput 4 lijken uit zowel de prehistorie, de Romeinse tijd, de vroege-, volle en late middeleeuwen te dateren. De nadruk ligt echter op de late ijzertijd-Romeinse tijd en de volle middeleeuwen.

2.2. Vondsten en monsters

Tijdens de opgraving zijn 1902 vondsten verzameld waarbij aardewerk en bouwkeramiek de grootste vondstcategorieën vormen, gevolgd door dierlijk bot en natuursteen (tabel 2).

Tabel 2 Materiaal categorie naar aantal.

Materiaal categorie	Aantal
Bouwkeramiek	441
Glas	1
Keramiek	781
Botanische monsters	22
Metaal	35
Dierlijk bot	318

Schelp	36
Houtskool	16
Maalsteen (tefriet)	1
Natuursteen	251
Totaal	1902

Met name het aardewerk geeft een goede indicatie van de datering van de sporen. Het aardewerk is aangetroffen bij de aanleg van het vlak (prehistorie-nieuwe tijd) en bij het couperen van de sporen waardoor op basis van een quickscan een voorlopige globale datering van de sporen gegeven kan worden. Aardewerk uit de vroege prehistorie is tot nu toe niet aangetroffen. Onder het aardewerk bevindt zich:

- Prehistorisch handgevormd aardewerk
- Inheems Romeins
- Terra sigillata
- Badorf
- Mayen
- Kogelpot
- Pingsdorf
- Elmpt
- Roodbakkend
- Steengoed
- Spinsteentjes
- Delen van weefgewichten

Binnen de categorie bouwkeramiek bevinden zich naast stukken huttenleem, die al vanaf de prehistorie voorkomen, (veel) fragmenten Romeinse daktegels en grote brokken tufsteen. Een deel van het natuursteen kan gezien worden als bouw materiaal, ook is een groot fragment van een maalsteen gevonden evenals een wetsteen. Onder het metaal bevinden zich metaalslakken, evenals spijkers en enkele indetermineerbare fragmenten verroest metaal. Mogelijk kan röntgenonderzoek meer inzicht over het daadwerkelijke voorwerp opleveren.

De analyse van botanische monsters zullen bijdragen aan de kennis over welke gewassen verbouwd werden en wat men at. Momenteel worden de monsters gezeefd en lijkt het dat, gezien de hoeveelheid verbrande resten, deze rijk aan zaden en macroresten zullen zijn. De monsters zullen om dit te bewijzen eerst gewaardeerd dienen te worden, voordat kan worden overgegaan tot analyse.

Al het vondstmateriaal wijst op een gebruik van het plangebied als nederzettingsterrein met mogelijke ambachtelijke activiteiten vanaf de late prehistorie tot in de late middeleeuwen. Vooralsnog kan nog niet met zekerheid niet vastgesteld worden of sprake is van een continue bewoning in het gebied, maar de aanwijzingen daarvoor zijn er wel.

3. Waardering en advies

3.1. Waardering

Weliswaar is op basis van de resultaten van de proefsleuf een waardering opgesteld, maar deze geldt alleen voor de directe omgeving van de sleuf. Vanwege de beperkte dekkinggraad kon geen waardering voor het gehele plangebied worden opgesteld.¹⁷ Bij gebrek aan een waardering voor het gehele plangebied en als handvat voor een selectie van behoudenswaardige delen zullen hieronder op basis van de huidige resultaten uitspraken worden gedaan over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van archeologische resten in het plangebied. Hierbij is in deze fase van het onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen de nederzettingen uit verschillende perioden.

Een vindplaats kan alleen goed gewaardeerd worden nádat al het vondstmateriaal en de sporen en structuren zijn uitgewerkt. In dit stadium van onderzoek is echter nog niet alles bekend. De waardering van deze vindplaats is dan ook gebaseerd op wat er momenteel bekend is. Het onderzoek dient nog verder uitgewerkt worden, waarbij nieuwe gegevens naar voren kunnen komen die de waardering van de vindplaats kunnen beïnvloeden. Tijdens de uitwerking kan de waardering van de vindplaats dus nog genuanceerd of verrijkt worden.

Beleving

De belevingswaarde van een archeologische vindplaats valt uiteen in twee criteria: 'schoonheid' en 'herinneringswaarde'. Omdat het bij beide vooral gaat om zichtbare vindplaatsen en die niet in het plangebied aanwezig zijn, wordt op deze criteria niet gescoord.

Fysieke kwaliteit

De fysieke kwaliteit wordt bepaald door de mate waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn. Binnen deze waarde wordt onderscheid gemaakt tussen de criteria 'gaafheid' en 'conservering'.

Gaafheid is de mate van het niet-verstoord zijn en de stabiliteit van de fysieke omgeving. Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de bodem in het plangebied grotendeels intact is en dat zich onder de bouwvoor een akkerlaag bevindt die archeologische sporen heeft beschermd. Alleen plaatselijk (werkput 3) is sprake van verstoringen door onder andere zandwinning. De archeologische stratigrafie is goed bewaard gebleven onder een relatief dik akkerdek, waarbij ook de sporen zelf nog goed bewaard zijn gebleven. De gaafheid wordt daarom 'hoog' gescoord.

Met conservering wordt de mate bedoeld waarin archeologisch vondstmateriaal bewaard is gebleven. In algemene zin kan gesteld worden dat in het plangebied de condities voor conservering van zowel anorganisch als organisch materiaal uit alle aangetroffen perioden redelijk tot zeer goed zijn. In het kleiige zand en de zandige klei zijn artefacten goed geconserveerd gebleven. De organische artefacten zijn in de zandige gronden zoals in werkput 3 minder goed bewaard gebleven, maar dat is gebruikelijk voor hoger liggende zandige sedimenten. Op conservering wordt daarom 'gemiddeld' (organisch materiaal op zand) tot 'hoog' gescoord (overige vondstcategorieën alsmede organisch materiaal op klei). Samengevat scoort de vindplaats op grond van de fysieke kwaliteit gemiddeld tot hoog en is deze dus in principe behoudenswaardig.

Inhoudelijke criteria

Binnen de categorie inhoudelijke kwaliteit wordt onderscheid gemaakt tussen de criteria 'zeldzaamheid', 'informatiewaarde', 'ensemblewaarde' en 'representativiteit'. Voor de vindplaatsen uit de diverse perioden wordt hierin onderscheid gemaakt.

De **zeldzaamheid** wordt als 'gemiddeld' gescoord, de sporen worden als redelijk zeldzaam gewaardeerd. Sporen uit de late ijzertijd en Romeinse tijd zijn niet zeldzaam in het rurale rivierengebied. Sporen uit de vroege, volle en late middeleeuwen hebben vooral in het rurale gebied relatief weinig aandacht gekregen, zodat van deze perioden relatief weinig vindplaatsen bekend zijn en dus als zeldzaam kunnen worden beschouwd. Vergelijkbare vindplaatsen van relatief goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen de archeoregio zijn immers nog weinig onderzocht. In de rapportage van de archeologische waarden- en beleidskaart is een aantal aandachtspunten voor de gemeente Druten opgenomen (zie paragraaf 1.4). In de NOaA (Nationale Onderzoeksagenda Archeologie) staan thematische hoofdstukken opgenomen in de desbetreffende archeoregio's. Druten valt binnen de archeoregio 'Utrecht Gelders Rivierengebied'. Van

---

¹⁷ Corver & Nales 2010, 17.

belang voor dit onderzoek zijn de hoofdstukken 17 (late prehistorie in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland en het rivierengebied), hoofdstuk 18 De Romeinse tijd in het Midden-Nederlandse rivierengebied en het Zuid-Nederlands dekzand- en lössgebied en hoofdstuk 21 (het rivierengebied in de Middeleeuwen en vroegmoderne tijd). Van belang voor het onderzoek zijn in ieder geval de volgende onderzoeksthema's en de daarbij geformuleerde aandachtspunten en onderzoeksvragen¹⁸:

- Late prehistorie:

3.6: Archeologische verschijningsvormen van huishouden en lokale gemeenschap.

3.8: Productie, distributie en gebruik van mobilia.

- Romeinse tijd:

3.6 Archeologische verschijningsvormen van de lokale gemeenschap.

3.8 Productie, distributie en consumptie van mobilia.

3.9 Productie, distributie en consumptie van voedsel.

- Middeleeuwen

3.6 Archeologische verschijningsvormen van lokale gemeenschappen.

3.8 Productie, distributie en consumptie van mobilia.

3.9 Productie, distributie en consumptie van voedsel.

Vanwege de kennislacunes van het rivierengebied wordt bijzondere aandacht gevraagd voor de resten van gebouwplattegronden. Deze dienen nauwkeurig(er) te worden onderzocht, waarbij speciaal wordt gekeken naar mogelijkheden om de vindplaats goed te dateren en te periodiseren, de bouw- en constructiewijzen vast te stellen en activiteitszones te bepalen, zoals wonen, veestalling, opslag en ambachten. Tevens dient, met name voor de vroege middeleeuwen en Ottoonse periode, te worden gelet op de contexten met archeozoologische en –botanische gegevens (voorraadkuilen, waterputten, dumpzones, etc.) en gesloten, absoluut gedateerde vondstcomplexen. De onderhavige vindplaats draagt dit potentieel in zich.

De **informatiewaarde** is de betekenis van een vindplaats als bron van kennis over het verleden. Tijdens het voorliggende onderzoek is gebleken dat zich in het plangebied een nederzetting met sporen uit de prehistorie (ijzertijd), Romeinse tijd, vroege-, volle- en late middeleeuwen bevindt. In de rapportage van de archeologische waarden- en beleidskaart van de gemeente Druten is aangegeven dat niet eerder rurale nederzettingen uit de hier gevonden perioden zijn opgegraven en dat informatie over de kernen Deest, Horssen, Puiflijk en Druten tot nu toe ontbreekt. De bijbehorende aandachtspunten kunnen door middel van een opgraving van het gehele gebied aangescherpt worden.

1. Er zijn aanwijzingen voor meerdere perioden van bewoning in het plangebied: de aanwezigheid van mogelijk een (laat-)Romeinse hutkom en zeker drie hutkommen uit de volle middeleeuwen, een waterput uit de volle middeleeuwen, evenals de in sporen aangetroffen fragmenten aardewerk uit de ijzertijd, Romeinse tijd, vroege-, volle- en late middeleeuwen wijzen op mogelijke continuïteit in bewoning van de ijzertijd tot in de late middeleeuwen.
2. De hutkommen, de spinsteentjes, de fragmenten van mogelijke weefgewichten en metaalslak wijzen op ambachtelijke activiteiten in het plangebied. Dit biedt goede mogelijkheden om de (ontwikkeling van) materiele cultuur en eventuele handelscontacten in het plangebied te beschrijven.
3. In het plangebied bevinden zich meerdere gebouwplattegronden in combinatie met een erfgreppel(s), waterputten en hutkommen. Dit is een sterke aanwijzing voor de aanwezigheid van meerdere complete erven. Het gebied biedt daarmee goede mogelijkheden voor het onderzoek van de ontwikkeling van gebouwplattegronden en erfindeling van Puiflijk, die aan de basis staan van de latere middeleeuwse ontginningsgeschiedenis en dus het ontstaan van het dorp.
4. Het dierlijk bot en de vermoedelijk goed bewaard gebleven organische resten (bij het zeven van de monsters is verkoold materiaal aangetroffen dat nog geïnventariseerd en geanalyseerd dient te

---

¹⁸ www.noaa.nl

worden) geven de mogelijkheid om het landbouwsysteem van de ijzertijd tot in de late middeleeuwen te beschrijven. Bovendien geeft het verkoolde materiaal goede dateringsmogelijkheden.

Bovenstaande thema's staan ook in de NOAa als kennislacunes beschreven. Resumerend: als de hele vindplaats zou worden opgegraven, dan zou met deze locatie een belangrijk deel van de oorsprong van het dorp Puiflijk en de bijbehorende ontginning van het omliggende landschap beschreven kunnen worden. Nader archeologisch onderzoek draagt zeker bij aan de kenniswinst betreffende de geschiedenis van de gemeente Druten en specifiek aan kennis over de oude bewoningskern van Puiflijk. Op basis van het hoge aantal sporen en vondsten en de kenniswinst die dit voor de gemeente Druten op kan leveren wordt de informatiewaarde daarom 'hoog' gescoord.

Door de beperkte omvang van het opgravingsvlak tot op heden heeft de opgraving nog niet het potentieel aan kennis opgeleverd dat besloten ligt in de nog niet onderzochte delen. Momenteel kan vastgesteld worden dat het gebied vermoedelijk continu bewoond is geweest van de late prehistorie tot in de late middeleeuwen. Het onderzoek heeft daarnaast sterke aanwijzingen voor gebouwplattegronden en erfstructuren opgeleverd, maar de onvolledigheid van de opgraving laat nog niet toe om deze erven, structuren en antropogene activiteiten nader te kunnen interpreteren.

De **ensemblewaarde** is de meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend, op grond van de mate waarin sprake is van een archeologische en landschappelijke context. In het plangebied is sprake van meerdere perioden waardoor inter-site analyse mogelijk is. Daarnaast is in het plangebied het oorspronkelijke landschap (een hoger liggende donk in het rivierengebied) nog herkenbaar aanwezig. Het noordwesten ligt duidelijk hoger in het landschap (zie bijlage 5). De combinatie van plattegronden, erven, waterputten en mogelijke ambachtelijke activiteitenzones (= hutkommen) in de directe nabijheid van de de oudste kerk en historische kern van Puiflijk en de aanwezigheid van het rivierduin in het plangebied vertegenwoordigen een grote ensemblewaarde. Aangezien zowel sprake is van een archeologische als landschappelijke context scoort ensemblewaarde 'hoog' (zie bovenstaand punt 6).

De beoordeling van het criterium representativiteit is enkel relevant indien bij het uitvoeren van de waardering het vermoeden bestaat dat duurzaam behoud van de vindplaats gerealiseerd kan worden. Omdat conform PvE de vindplaats niet behouden zou kunnen worden is de beoordeling op dit punt vooralsnog als 'niet van toepassing' gescoord. Omdat de ontwikkeling vanuit Romeinse nederzettingen naar rurale middeleeuwse leefgemeenschappen zich mogelijk op vergelijkbare manier heeft voltrokken in het rurale gebied, kan de ontwikkeling van de historische kern van Puiflijk mogelijk representatief zijn voor andere, nog niet onderzochte kernen. Daarmee zou de representativiteit van de locatie juist hoog scoren.

Samenvattend kan gesteld worden dat de inhoudelijke kwaliteit hoog scoort en de vindplaats daarmee behoudenswaardig is.

Puiflijk, Meerstraat 9. Archeologische waarderingstabel volgens KNA 3.2				
Vindplaats 1: prehistorie, Romeinse tijd, middeleeuwen				
Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3		
	Conservering	3	2	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2	
	Informatiewaarde	3		

	Ensemblewaarde	3		
	Representativiteit	N.v.t. (hoog?)		

Tabel 3 Waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA, versie 3.2.

3.2. Advies

Tot zover heeft de opgraving een vindplaats opgeleverd die op basis van de bovengenoemde criteria de moeite waard is om *in-situ* te behouden. Op deze wijze wordt het archeologisch belang zo min mogelijk geschaad. De in het PvE opgestelde veronderstelling dat na archeologisch onderzoek van 800 m² (en evt. 400 m² extra) een representatief deel van het plangebied is onderzocht, wordt niet door BAAC onderschreven. Immers, de huidige onderzochte 800 m² is gezien de hoeveelheid sporen onvoldoende om de onderzoeksvragen volledig te kunnen beantwoorden en het volledige beeld van deze vindplaats te kunnen reconstrueren. Ook de extra 400 m² zal waarschijnlijk niet bijdragen aan de beantwoording van de meest relevante onderzoeksvragen, vermoedelijk zullen juist meer vragen ontstaan. Naar aanleiding van de resultaten van de eerste fase van het voorliggende archeologische onderzoek is het advies van BAAC bv dan ook om het plangebied archeologisch te beschermen en *in-situ* behoud na te streven voor het plangebied. Dit houdt in dat het de voorkeur verdient alle grondversturende werkzaamheden te vermijden die dieper reiken dan 30 cm boven het archeologisch relevante sporenvlak. Is dat vanwege de toekomstige bouwwerkzaamheden op het terrein niet mogelijk, dan zal – in strijd met het beleid dat voor de archeologische en cultuurhistorische waarden kaart van Druten is geformuleerd en wordt nagestreefd – een groot deel van de ontstaansgeschiedenis van Puiflijk ongedocumenteerd verdwijnen.

Indien men desalniettemin wil vasthouden aan het huidige PvE (en dus aan uitbreiding van de opgraving met 400 m²), dan geeft BAAC er de voorkeur aan om het gebied tussen werkput 1 en werkput 4 nader te onderzoeken. Het vermoeden bestaat dat dit gebied de beste kansen biedt om een compleet erf uit de late prehistorie of Romeinse tijd en een erf uit de (volle) middeleeuwen te kunnen onderzoeken. Daarbij wordt aangetekend dat het dan vermoedelijk bij één of twee erven zal blijven, zodat de informatie over de ontginning van het landschap en de relatie met de historische kern van Puiflijk onderbelicht zal blijven. Een uitbreiding ter hoogte van werkput 2 zou meer inzicht kunnen geven in de ambachtelijke activiteiten en de inrichting van een erf in de Romeinse tijd en in de middeleeuwen.

Een mogelijkheid is dat bij bouwontwikkelingen die niet dieper reiken dan bijvoorbeeld 100 cm –mv en waarbij gegarandeerd een buffer van het ophoogpakket van 30-40 cm boven het archeologisch niveau behouden kan worden, gebouwd zou kunnen worden. Voor werkput 1 ligt het sporenvlak op 150 cm –mv, voor werkput 2 eveneens op 150 cm –mv en voor werkput 4 op 100 cm –mv. Als men *in-situ* behoud nastreeft, dan dienen de huidige oxidatie-reductie omstandigheden zoveel mogelijk gehandhaafd te blijven, om te voorkomen dat archeologische grondsporen door ofwel grondwaterstandwijzigingen ofwel ‘verblauwing’ alsnog degraderen. Rond werkput 3 is het sporenniveau op 60-70 cm –mv aangetroffen. Indien daar dieper wordt ontgraven dan 40 cm –mv, is archeologisch onderzoek noodzakelijk als men *ex-situ* behoud nastreeft.

Indien bouwactiviteiten in de reeds aangelegde wadi plaatsvinden, dient ook hier archeologisch onderzoek plaats te vinden. Vermoedelijk is hier tot net boven het archeologisch relevante niveau gegraven en bevinden archeologische resten zich daaronder nog *in-situ*.

4. Literatuur

Berg, J.M. van den & K. Klerks, 2007: *Archeologische waarden- en beleidskaart voor het grondgebied van Druten. Een aanzet tot het ontwikkelen van ruimtelijk archeologiebeleid*, rapport V305, Amersfoort.

Borsboom, A.J. & J.W.H.P. Verhagen, 2009: *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P)*, Amsterdam.

Corver, B.A. & T. Nales, 2010: *Inventariserend veldonderzoek d.m.v. een proefsleuf. Meerstraat 9, Puiflijk, gemeente Druten*, B&G rapport 978, Noordwijk.

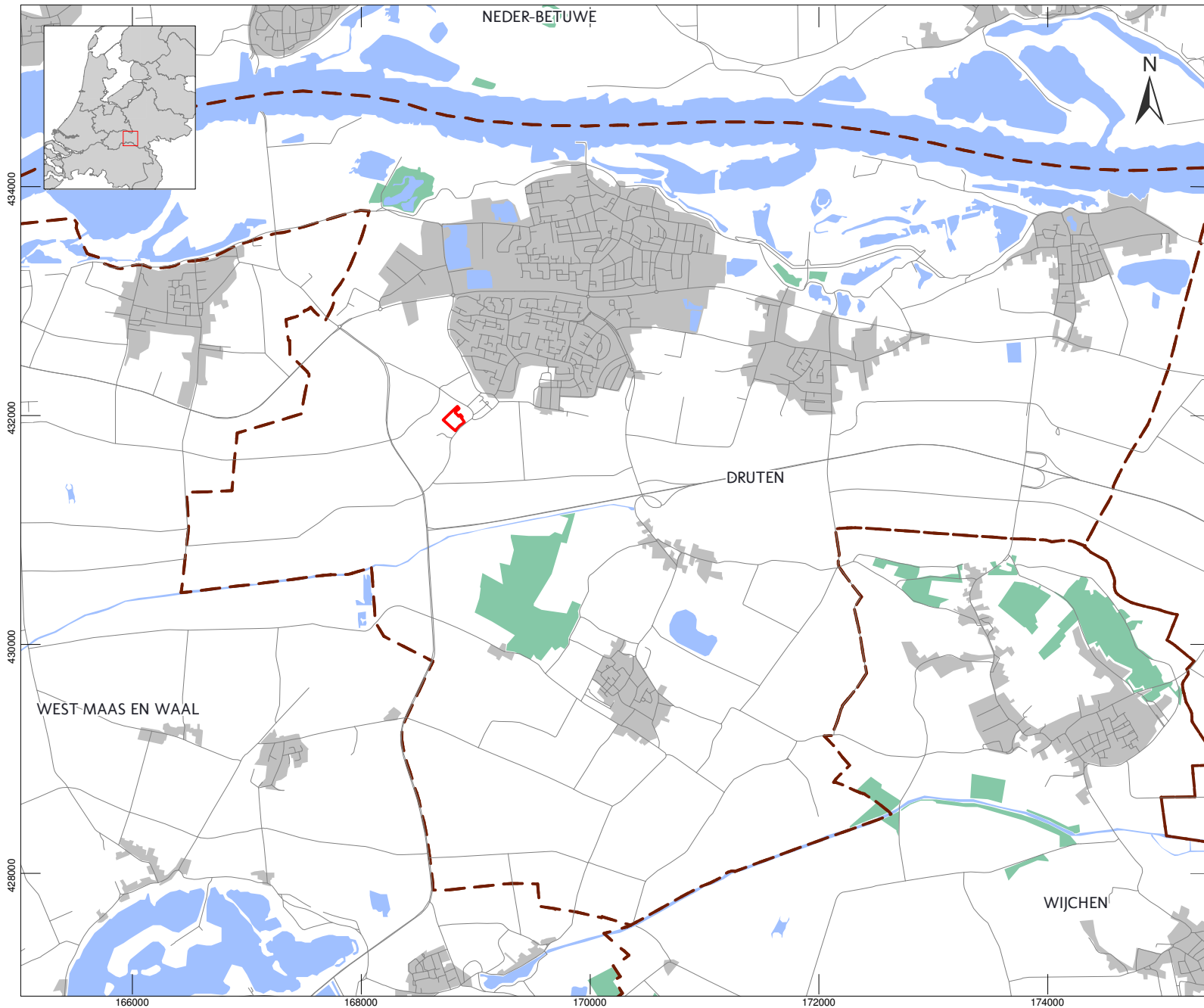
Hessing, W.A.M. & W. Weerheijm, 2010: *Plangebied Meerstraat 9, Puiflijk (gem. Druten) Programma van Eisen ten behoeve van veldonderzoek door middel van een proefsleuf*, rapportnummer V750, Amersfoort.

Websites

http://www.dbnl.org/tekst/schu211land02_01/schu211land02_01_0006.php

<http://www.noaa.nl>

KAART 1 - LIGGING PLANGEBIED

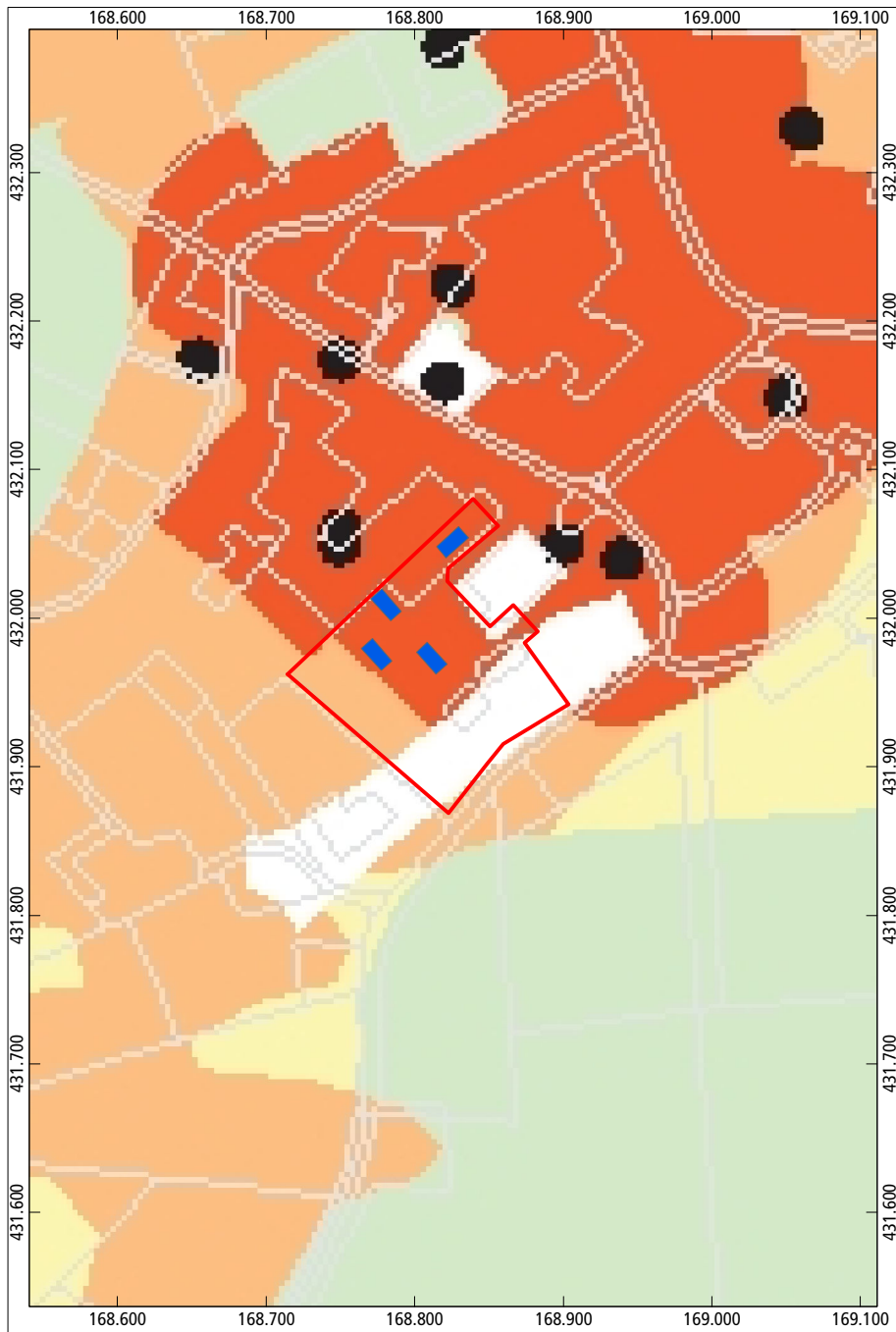
LEGENDA

- Grens plangebied
- Bebouwde kom
- Bos
- Water
- Gemeentegrens
- Wegen

Project: V12-2287: PvE Meerstraat Puiflijk
Rapport: V959 versie 1.0
Datum: Februari 2012
Bron: Map data (c) OpenStreetMap
(and) contributors, CC-BY-SA

Tekenaar: RS
Schaal: 1:50.000 / A4

0 1000m

Puiflijk, Meerstraat 9

Archeologische en cultuurhistorische waarden- en verwachtingenkaart

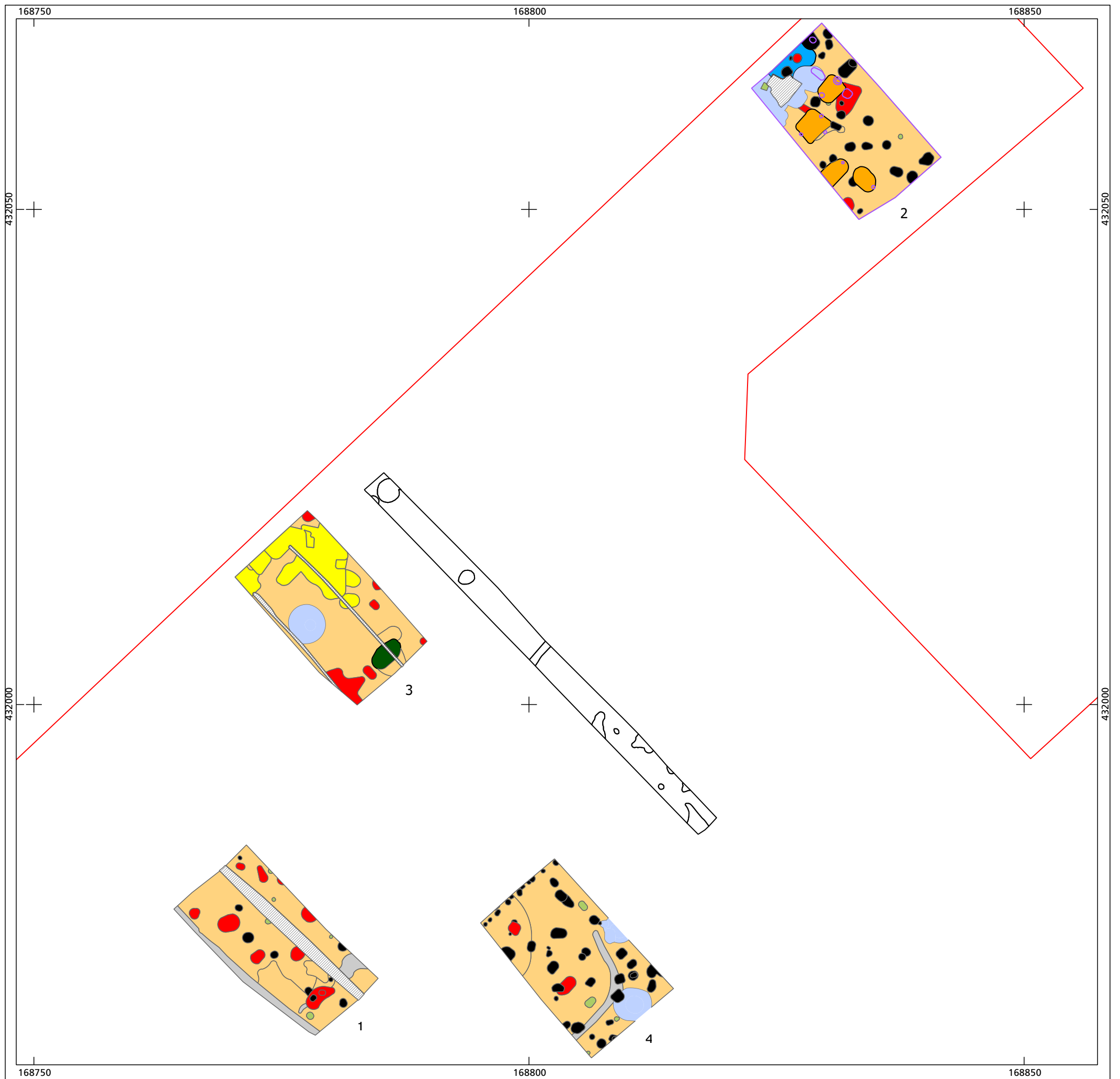
 plangebied

 puttenplan

A-12.0424 © BAAC bv

Puiflijk, Meerstraat 9

Allesporenkaart, spoorraad

- plangebied
- proefsleuf IDDS
- vlak2
- Greppel
- Kuil
- Natuurlijke ondergrond
- Paalkuil
- Recente verstoring
- Natuurlijke verstoring
- Waterput
- Boomrooikuil
- Zandwinningskuil
- Hutkom
- Waterkuil

0 20 40 meter

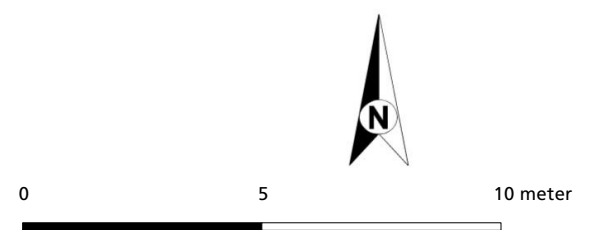

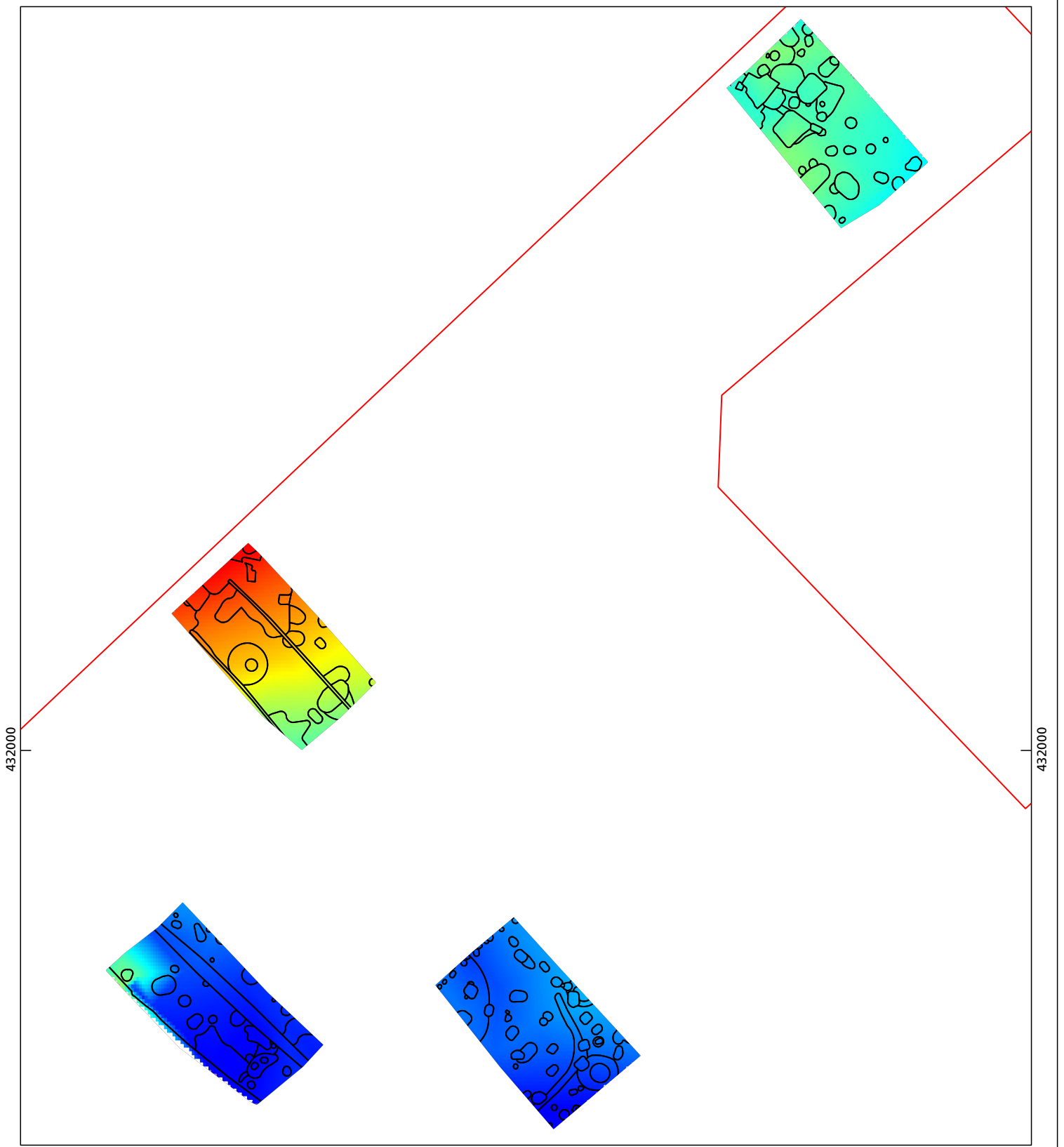

Puiflijk, Meerstraat 9

Allesporenkaart, datering sporen

- plangebied
- prehistorie
- Romeinse tijd
- vroegge middeleeuwen
- volle middeleeuwen
- late middeleeuwen
- nog geen dateerbaar vondstmateriaal

Puiflijk, Meerstraat 9

plangebied

ask

vlakhoogte

- 5.69322
- 6.04685
- 6.40048
- 6.75411

